

JUBILEUM PROFESORKY DANIELY SLANČOVEJ

Jana Klingová

*Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta
Ul. 17. novembra 1, Prešov
E-mail: jana.klingova@unipo.sk*

12. júla 2023 oslávila svoje okrúhle narodeniny významná jazykovedkyňa, vzácna pedagogička prof. PhDr. Daniela Slančová, CSc. Pri príležitosti jej životného jubilea sa na pôde Prešovskej univerzity v Prešove konala vedecká konferencia *Štýl a text v jazykovej interakcii* (28. – 29. 6. 2023; porov. Bodnárová 2023), ktorá ponúkla priestor na odborné diskusie, ale aj osobné blahoželanía a poďakovania. Svojich žiakov, kolegov a priateľov D. Slančová dlhé roky inšpiruje, prirodzene vedie smerom, o ktorom často ani netušia, že by mohol byť ich vlastný, a až spätne sa pozerajú na svojej kroky s vďačnosťou. Aj na tomto mieste sa spolu obzrieme a pripomenieme si prácu výnimočného človeka, ktorého bohatá vedecko-pedagogická kariéra presahuje oblasť slovenskej jazykovedy.

Profesorka Slančová je osobnosť mnohých dimenzií. Možno aj preto, že jej vedecké pôsobenie presahuje ľudské a ľudské presahuje vedecké, čím ho kreuje a robí jedinečným. Priepustnosť hraníc medzi životom vedkyne, vysokoškolskej pedagogičky, ženy milujúcej svoju rodinu a priateľov či nadšenej zberateľky cukrov je odrazom dynamiky, ktorá, podobne ako to platí pri dynamike žánru,¹ rámcuje jubi-

¹ P. Šidák dynamiku žánru chápe v zmysle „schopnosti žánru podstupovať transformácie seba samého, premieňať sa, prijímať do seba nové tvary, vykazovať akomodačnú schopnosť, ale na pôdoryse pevného žánrového jadra a vďaka tzv. sprievodným zložkám“ (Šidák 2013, s. 98, in Slančová – Mergeš et al. 2021, s. 147).

lantkino pôsobenie na univerzite aj mimo nej. Rozličné sociálne roly, ktoré D. Slančová zastáva, sa naplňajú vo vzájomnom prieniku a predstavujú, využívajúc žánrovú terminológiu, tzv. žánrovú dominantu, nie ako „dominujúcu zložku žánru, ale ako jeho invariantné jadro“ (Slančová – Mergeš et al. 2021, s. 148). V tomto prípade máme na mysli invariantné jadro jubilantkinej osobnosti, pevne späté s prešovským prostredím. D. Slančová je dobrá vo všetkom, čo robí, a robí to s nadšením, v tom spočíva jadro jej osobnosti. Je výbornou vedkyňou, oddanou pedagogičkou, vo voľnom čase vášnivou študentkou taliančiny, čitateľkou detektívnych románov, fanúšičkou krasokorčuľovania či príležitostnou maliarkou. Vlastné záujmy pretavuje aj do svojich výskumov, niektoré ešte možno na úrovni uvažovania a nápadov, viaceré však už prezentované a často ocenené pozornosťou verejnosti. A práve týmto vedeckým výsledkom sa bližšie venujeme v tomto príspevku, nadväzujeme pritom na jubilejný článok J. Kesselovej a M. Ivanovej z roku 2013, uverejnený v Jazykovednom časopise.

V posledných desiatich rokoch je najvýznamnejšou oblasťou vedeckého záujmu D. Slančovej sociolingvistiká so zreteľom na pojmy štýl, žáner a register, pričom sústredený záujem venuje socioštylistike. Jej orientácia na variabilitu charakteru sociálnej aktivity, inštitucionalizovaných sociálnych aktivít a ich kombinácií s ohľadom na sociálnu identitu, status, vzťah komunikantov a hodnotu tohto jazykového správania sa naplňa vo viacerých oblastiach výskumu, v konkrétnych komunikačných sférach, pohybujúcich sa okolo ťažiskových oblastí, ktorými sú šport – médiá – literatúra – detská reč. Teoreticko-metodologické základy, rámcujúce „invariantné jadro“ jej vedeckovýskumných pohnútok v rovine interdisciplinarít, položila už v roku 1999 monografická štúdia *Reč autority a lásky. Reč učiteľky materskej školy orientovaná na dieťa – opis registra*, ktorá je „prvou výskumnou aplikáciou termínu/pojmu register, prvou aplikáciou teórie výpovedných aktov Jána Horeckého a prvou prácou v slovenskom kontexte, ktorej objektom výskumu je reč orientovaná na dieťa“ (Kesselová – Ivanová 2013, s. 188). Koncept komunikačného registra, tak ako ho D. Slančová rozpracúva aj v ďalších publikáciách s určitým vývinom v priebehu rokov (napr. Slančová – Zajacová 2007; Slančová – Slančová 2012, 2014), predurčuje hlavné tematické oblasti jej celoživotného záujmu aj metódy skúmania, a to na báze odkrývania vzťahu jazyka a jeho používateľov, teda humánne orientovanej lingvistiky.

D. Slančová v spolupráci so svojou dcérou T. Kovalik Slančovou za posledné (viac ako) desaťročie venuje sústredenú pozornosť intrapersonálnej športovej komunikácii. Termín komunikačný register jubilantka pevnejšie ukotvila práve vo vzťahu k špecifickej oblasti športu. V monografickej štúdii *Reč pohybu, autority a súdržnosti* s podtitulom *Pragmatická analýza trénerského komunikačného registra v komunikácii s hráčmi kolektívnych loptových hier staršieho školského veku* (Slančová –

Slančová 2014) je snahou autoriek posilniť „interdisciplinárne, teda sociologické, lingvistické a športové, resp. sociolingvistické a športovolingvistické chápanie“ komunikačného registra, teda ako sociolingvistického pojmu, čo podľa ich uvažovania môže viesť „k adekvátnemu opisu a explanácii nielen komunikácie v športe, ale môže byť aj východiskom komplexnejšieho opisu sociálno-jazykovej situácie vôbec“ (Slančová – Slančová 2014, s. 31 – 32). Bližšie sa v nej okrem iného vysvetľuje, že makrosociálny komunikačný register je preferenčný spôsob jazykového a parajazykového správania v komunikačnej sfére prislúchajúcej sociálnej inštitúcii.

Realizácia grantového projektu VEGA *Interdisciplinárna analýza športového komunikačného registra* v rokoch 2015 až 2018, ktorého hlavnou riešiteľkou bola jubilančka, otvorila priestor na ďalšie systematické bádanie jazyka, „jeho fungovania v rámci športovej komunikačnej sféry, a to tak v intrašportovej komunikácii, ako aj v komunikácii v rámci iných komunikačných sfér, do ktorých šport zasahuje“ (Slančová – Slančová 2014, s. 25). Na pozadí zvýšeného záujmu o výskum jazyka športu sa v slovenskom (najmä prešovskom) akademickom priestore postupne etabloval termín športová lingvistika, ktorú možno chápať „ako samostatnú vednú disciplínu v rámci športovej humanistiky“ (Slančová – Slančová 2014, s. 25) a ktorej systematickému vymedzeniu sa jubilančka venuje vo viacerých štúdiách (porov. napr. Slančová 2014, Slančová 2017a, 2017b; Slančová – Kovalik Slančová 2018a). Odhaliť osobitosti fungovania jazyka v športe bolo aj cieľom vedeckého seminára *Komunikácia v športe a o športe* (21. – 22. 6. 2018).² Z hľadiska interdisciplinárneho zamerania bolo podujatie prvým svojho druhu, keďže sa „minimálne v stredoeurópskych reláciách stretli odborníci z oblasti vied o športe, mediálnych štúdií, literárni vedci a lingvisti zo Slovenska a Českej republiky, aby spolu diskutovali o fenoméne zvanom šport“ (Slančová 2018a, s. 1). Výstupy z tohto podujatia boli publikované v osobitnom čísle časopisu *Jazyk a kultúra* (9/35, 2018) a jednotlivé štúdie referovali o športe v intenciách športovej humanistiky, lingvistiky, mediálnych štúdií, literárnej vedy, translitológie aj detskej reči. Široký tematický rozptyl deklaruje nielen možnosť, ale aj potrebu transdisciplinárneho výskumu jazyka športu.

D. Slančová a T. Kovalik Slančová sa v rámci intrapersonálnej športovej komunikácie výskumne zameriavajú na loptové kolektívne hry. Autorky si všímajú športového trénera loptových hier a jeho reč, konkrétne, trénerský komunikačný register, pričom východiská ich výskumov sú pevne ukotvené prešovskou lingvistickou školou, keďže metodologicky sa opierajú o teóriu lexikálnej motivácie, ktorej základy položil J. Furdík (2008) a bližšie rozpracoval M. Ološtiak (2011). Kľúčovou je pre nich typ registrovej motivácie lexikálnych jednotiek, na pozadí ktorej vznikli (a na-

² Seminár sa uskutočnil na pôde Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove pod záštitou Inštitútu slovakistiky a mediálnych štúdií tejto fakulty, Fakulty športu Prešovskej univerzity a Slovenskej jazykovednej spoločnosti – pobočky v Prešove.

d'alej vznikajú) štúdie, ako napr. *Lexéma hrať v trénerskom komunikačnom registri – k vymedzeniu registrovo motivovaného významu; Lexéma lopta v trénerskom komunikačnom registri, Somatická lexika v športovej komunikácii: lexéma ruka v trénerskom komunikačnom registri* (Slančová – Kovalik Slančová 2018b, 2018c; Slančová – Kovalik Slančová 2019a), ale aj ďalšie práce publikované v zahraničných časopisoch (porov. Slančová – Kovalik Slančová 2018d, 2019b; Slančová 2020a).

Nateraz poslednou knižnou publikáciou z oblasti športovej lingvistiky zameranou na rečový prejav trénera je monografická štúdia *Slovná zásoba trénerského komunikačného registra – volejbal* z roku 2019, v ktorej sa tradičná spoluautorská dvojica venuje volejbalovej slovnej zásobe. Motivácia výskumu vyplýva jednak z toho, že na Slovensku neexistuje špecializovaný výkladový slovník volejbalu či iného športu, a jednak z toho, že poukázaním na jazykové tendencie v rámci používania základnej slovnej zásoby vo volejbale možno odhaliť úzku previazanosť jazyka s vykonávanou športovou aktivitou. Autorkám sa lexikálny obraz volejbalu darí vykresliť aj využitím teórie lexikálnej motivácie, ktorá je „zároveň kľúčom na pochopenie usporiadania registrovo motivovaných lexikálnych jednotiek ako siete vzťahov, ktoré tvoria základ mentálneho slovníka vo volejbalovom subregistri športového komunikačného registra, a zároveň toho, ako sa príslušný mentálny slovník realizuje v trénerskom mikrosociálnom komunikačnom registri“ (Slančová – Kovalik Slančová 2019c, s. 29). Výsledky kvantitatívneho výskumu napríklad ukázali, že „reč trénerov je skutočne ‚rečou pohybu‘, teda vyznačuje sa vnútornou dynamikou“, ktorá je daná nielen tým, že najpočetnejšie zastúpeným slovným druhom v reči trénera sú verbá, najfrekvencovanejšie je verbum *ísť*, ale aj „vysokou mierou používania univverbizovaných profesionalizmov, príp. aj slangizmov, keď v mnohých prípadoch sa oficiálna terminologická viacslovná lexika v rečovom prejave trénerov vôbec nevyskytla“ (s. 152). Cenným materiálom, ktorý odráža autentickú podobu lexikálneho prejavu trénera v intrašportovej komunikácii, sú frekvenčné slovníky lexém (verb, substantív, adverbií, adjektív, pronomín, numerálií, partikul, interjekcií, prepozícií a konjunkcií) v tréningovom a zápasovom dialógu (s. 164 – 339). Zaujímavosťou tejto prípadovej štúdie je aj skutočnosť, že autorky okrem trénera chlapčenského družstva zahrnuli do výskumu aj trénera dievčenského družstva. Takýmto porovnávaním poukazujú na rozdiely v tom, že „rečový prejav trénera chlapcov je expresívnejší z hľadiska negatívnej expresivity“ a vyznačuje sa „vyššou mierou zastúpenia sily výrazu“, na druhej strane možno v reči trénera dievčat pozorovať „výraznejšie zastúpenie deminutív, a to aj vo vzťahu k registrovo motivovanej slovnej zásobe“ (s. 153).

Postulovaním otázok „Čo dáva, resp. čo môže dať šport jazykovede? a [...] Čo dáva, resp. môže dať jazykoveda športu?“ (Slančová – Slančová 2014, s. 6), ktoré stáli niekde na začiatku uvažovaní o jazyku športu a naliehavo a pravidelne sa v mys-

li jubilantky pripomínali, sa otvoril priestor na výskum športu v médiách, D. Slančová tak na šport nazerá aj cez mediálnu optiku. Výsledkom bádania je napr. štúdia *Športová lingvistika a jazyk mediálneho športu* (2017b) a jej lásku ku krasokorčuľovaniu reprezentuje séria štúdií zameraných na štylistiku rečového prejavu v komentovaní priamych televíznych prenosov z krasokorčuľovania (porov. 2020b, 2021a, 2022a). Aktuálne prebiehajúci projekt VEGA *Mediálny šport v interdisciplinárnych súvislostiach* (2021 – 2024) pod vedením J. Mergeša ponúka príležitosť na ďalšie nové zistenia v prienikovej mediálnošportovej komunikačnej sfére.

Dôležitý prínos D. Slančovej pre slovenskú mediálnu vedu možno vnímať nielen v kontexte výskumov mediálneho športu. Je tiež spoluzakladateľkou univerzitného mediálneho pracoviska na Prešovskej univerzite v Prešove, v súčasnosti Katedry komunikačných a mediálnych štúdií na Inštitúte slovakistiky a mediálnych štúdií,³ a jej výraznou tvárou. Študentom médií prednáša o štýle v médiách, žurnalistických žánroch či teórii textu a len ťažko si možno predstaviť prešovskú „mediálku“ bez jej pôsobenia. V roku 2021 spolu s kolektívom autorov (J. Mergeš, J. Klingová, J. Kičura Sokolová) publikovala vysokoškolskú učebnicu *Úvod do štúdia žurnalistických žánrov v tlačových médiách*, ktorá zaznamenala už viaceré pozitívne ohlasy.⁴ Najrozsiahlejšou kapitolou učebnice je *Encyklopédia písaných žurnalistických žánrov* (s. 191 – 444), v ktorej autori približujú „takú podobu žánrovej krajiny, ktorá čo najvernejšie reflektuje existujúcu žánrovú situáciu v slovenských tlačových médiách. Autori sa preto vzdávajú niektorých tradične vymedzovaných žánrov (napr. causerie, besednica), prípadne ich interpretujú iným spôsobom, či venujú pozornosť takým žánrom, ktoré sú v teoretickej reflexii v slovenskej žánrológii okrajové (napr. nekrológu). V prípade žánru editoriál dochádza na ploche učebnice v slovenskom kultúrnom a žánrologickom kontexte v podstate k jeho kodifikácii“ (Slančová – Mergeš et al. 2021, s. 8).

Vedeckovýskumný záujem jubilantky sa orientuje aj na literárnu komunikačnú sféru. Okrem svojej základnej lektúry, do ktorej radí rozprávkovú knižku *Janka*

³ Akreditovaný študijný program mediálne štúdiá, ako ho poznáme dnes, sa na Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity etabloval už skôr. Jeho počiatky siahajú do roku 1997, keď Katedra slovenského jazyka a literatúry FF PU začala uskutočňovať víziu J. Sabola a D. Slančovej vytvoriť na pôde Filozofickej fakulty PU samostatné vedecko-pedagogické pracovisko (najprv Oddelenie masmediálnej komunikácie, neskôr Katedra všeobecnej jazykovedy, fonetiky a masmediálnych štúdií a od roku 2004 Katedra komunikačných a mediálnych štúdií) zamerané na výskum masmediálnej komunikácie. Jeho vznikom na Prešovskej univerzite začala systematická výučba komunikácie v médiách, ako aj tradícia prešovskej mediálnej školy (porov. Rusnák 2017, s. 6).

⁴ Napríklad P. Molnárová (2022, s. 90) v recenzii uvádza, že „kolektívne dielo prešovských jazykovedcov je podnetným, čitateľsky inšpiratívnym, ale najmä mimoriadne praktickým príspevkom do lingvistickej i študijnej literatúry. Svojím bohatým obsahom, a súčasne hĺbkovou analýzou predkladanej problematiky uchopenej v aktuálnom kontexte, sa vymyká v posledných rokoch zaužívanému štandardu stručných skrípt v rozsahu 2 – 3 autorských hárkov“.

a *Danka* (Mária Ďuričková), romány *Babička* (Božena Němcová), *Anna zo Zeleného domu* (Lucy Maud Montgomeryová) a *Traja mušketieri* (Alexander Dumas), D. Slančová obľubuje čítanie detektívnych románov. Ako členka riešiteľského kolektívu projektu VEGA *Stvárnenie aktuálnych spoločenských problémov v súčasnom švajčiarskom po nemecky a po francúzsky písanom kriminálnom románe a v slovenskom kriminálnom románe* (2019 – 2021) postupne publikovala sériu štúdií zameraných na romány Dominika Dána, v ktorých sa sústreďuje na jazykovú situáciu súčasnej slovenčiny (2020c) a socioštylistickú analýzu románov *Noc temných klamstiev* (2020d), *Hriech náš každodenný* (2021b) a *Na podpätkoch* (2022b). Výskumné intencie zameriava aj na tvorbu detskej literatúry, ktoré prezentuje v štúdiu *Ďtos zázračnej futbalovej lopty alebo... keď futbalová hviezda píše pre deti* (2021c), opätovne sa tak dotýka aj športovej komunikačnej sféry.

Výskum detskej reči v slovenskom lingvistickom kontexte hodnotí M. Ološtiak (2023, s. 96) ako svetový a prisudzuje mu nasledujúce parametre: „pevné teoreticko-metodologické východiská, poctivý longitudinálny výskum, synteticko-analytické výstupy, interdisciplinárna kooperácia na pomedzí lingvistiky, psychológie a logopédie, výrazná aplikačná zložka, zapojenosť do medzinárodnej výskumnej siete“. D. Slančová je jednou z ústredných osobností v rámci vývinovej psycholingvistiky, podieľajúcich sa na budovaní vyššie uvedených parametrov výskumu. Práve jubilatkiná monografia *Reč autority a lásky. Reč učiteľky materskej školy orientovaná na dieťa – opis registra* (1999) odštartovala systematický výskum detskej reči a reči orientovanej na dieťa v slovenskom vedeckovýskumnom priestore. Najnovšie monografické dielo, ktoré rozvíja poznanie rečovej ontogenézy detí osvojujúcich si slovenčinu, je publikácia *Desať štúdií o detskej reči. Lexika – gramatika – pragmatika* z roku 2018, ocenená Prémiou Literárneho fondu za rok 2018. Práca desiatich autoriek (D. Slančová, A. Brestovičová, S. Kapalková, J. Kesselová, J. Kičura Sokolová, E. Liptáková, Z. Ondráčková, L. Palková, S. Spáčilová, K. Vužňáková) pod vedením editorky D. Slančovej nadväzuje na úspešnú knižnú publikáciu *Štúdie o detskej reči* (Slančová 2008¹, 2015²) a spracúva vývin lexiky a syntaxe v ranom veku dieťaťa, vývin genitívu na pozadí vývinu pádov, súčinnosť neverbálneho a gramatického vývinu komunikačnej schopnosti dieťaťa, ponúka charakteristiku reči matky orientovanej na dieťa, ako aj komparáciu reči matky a reči otca orientovanej na dieťa a súčasne si všima lexiku uplatňujúcu sa na internetových fórach žien – budúcich matiek.

V prehľadovej štúdiu *Lingvistický výskum vývinu reči slovensky hovoriacich detí: stručný prehľad a bibliografia* (2019a) jubilatkiná sumarizuje najdôležitejšie zistenia vrátane opisu komunikačného registra reči orientovanej na dieťa. Aktuálne sa podieľa na riešení projektu APVV *Slovná zásoba ako ukazovateľ vývinovej jazykovej úrovne monolingválnych a bilingválnych detí v predškolskom veku* (2021 –

2025), ktorého cieľom je vytvoriť a štandardizovať nástroj na meranie aktívnej a pasívnej slovnej zásoby detí vo veku 3 – 6 rokov. Ide o reakciu na potrebu vytvoriť diagnostický nástroj, ktorý v súčasnej logopedickej praxi absentuje. Viaceré zahraničné výskumy totiž dokazujú, že rozsah slovnej zásoby dieťaťa v predškolskom veku súvisí s úrovňou gramotnosti v školskom veku a zároveň predikuje aj niektoré jeho matematické schopnosti. Neprimeraná slovná zásoba dieťaťa môže zase poukazovať na prítomnosť tzv. vývinovej jazykovej poruchy. Za prínos vo výskume detskej reči bola jubilatke udelená Cena Slovenskej asociácie logopédov za rok 2022.

D. Slančová je osobnosť mnohých kvalít, bohatý profil jej záujmov a aktivít sústreďujúcich sa na oblasť štýlu a jeho vyjadrenia v rozličných kontextoch akoby neustále smeroval jej profesijný život k vrcholnému dielu, vydaniu novej štylistiky. Tento cieľ sa podarilo splniť len nedávno a v tomto prípade skutočne platí, že na dobré sa niekedy čaká dlhšie. Vo vysokoškolskej učebnici *Úvod do štúdia interaktívnej štylistiky I, II*, ktorej tlačaná verzia vyšla v roku 2022 ako hlavný výstup grantovej úlohy KEGA *Interaktívna štylistika – analýzy a syntéza* (2020 – 2022), spolu s kolektívom autorov (S. Spáčilová, M. Bočák, M. Bodnárová, M. Gavurová, J. Kičura Sokolová, J. Klingová, J. Mergeš, A. Timková Lazurová) prezentuje najnovšie prístupy k štýlu v devätnástich kapitolách. Ako uvádza M. Ološtiak (2023, s. 96), ide o „impozantné, vyše 900-stranové dvojzväzkové kompendium“, ktoré je vyústením dlhoročného bádania jubilatky, hoci stále je len úvodom do štylistiky: „nech by bola [učebnica; doplnila J. K.] čo ako rozsiahla, stále môže voči základným otázkam predstavovať len úvod k ďalšiemu hľadaniu odpovedí [...], teda ako rôznorodo sa ľudia dorozumievajú, akými prostriedkami to robia, akú hodnotu má toto variabilné dorozumievanie a prečo je to tak, tie zaujímajú asi každú generáciu nanovo“ (Slančová – Spáčilová et al. 2022a, s. 11).

Počiatky vzniku najnovšej vysokoškolskej učebnice štýlu možno badať v roku 2003, keď bola publikovaná štúdia *Východiská interaktívnej štylistiky: od eklektizmu k integrácii*,⁵ v ktorej autorka predstavuje základy teórie interaktívnej štylistiky. Táto často citovaná práca je významným prínosom do novodobých dejín štylistiky aj preto, že sa v nej prvýkrát nepracuje s termínom funkčný štýl. Túto skutočnosť uvádza aj prehľadová štúdia o diachrónnom pohľade na výskumy so štylistickou problematikou a jej ďalšie odvetvia *Štylistické výskumy v časopise Slovenská reč*: „konceptia interaktívnej štylistiky sa pojmu a termínu funkčný štýl vzdáva“ (Slančová – Spáčilová 2022b, s. 290). Štúdia prezentuje nielen „základnú vývinovú líniu (predovšetkým) slovenskej lingvistiky v jej štylistickom zacielení“ (s. 284), ale jednotlivé prístupy nazerania na štýl vzhľadom na rámcovú štruktúru štúdie, koncipovanú podľa vnútorného členenia interaktívnej štylistiky (lingvoštylistika, pragmaštylistika, tex-

⁵ Tiež východisko inauguračnej prednášky (v roku 2003 bola D. Slančová vymenovaná za profesorku v odbore slovenský jazyk a literatúra).

tová štylistika, socioštylistika: štylistika komunikačných sfér, edukačná štylistika, historická štylistika, translačná štylistika), systematicky zjednocuje; čím sa naznačuje potreba a opodstatnenosť myšlienkového základu (novej) interaktívnej štylistiky (porov. aj Slančová 2019b, 2020e).

Ústredným termínom učebnice je štýl ako kognitívno-pragmatická jednotka štýlovej a štylistickej kvality textu, na pozadí ktorej možno štýl vnímať a interpretovať (porov. aj Slančová 2011). Inovatívny prístup k štýlu pritom spočíva na pozadí uvedomenia si variability verbálnej interakcie, teda vzájomného pôsobenia ľudí prostredníctvom jazyka. D. Slančová štýl charakterizuje ako „individualizovaný spôsob verbálnej interakcie, ktorý v konkrétnom komunikačnom akte nadobúda kvalitatívnu platnosť. Zároveň je to organizujúci činiteľ textu. Vzniká aktivizáciou štýlém, teda funkčne a vzhľadom na zamýšľanú kvalitu motivovaným použitím komplexu tematických, jazykových a nejazykových jednotiek (znakov)“ (Slančová – Spáčilová et al. 2022a, s. 62). Atribút *interaktívna* znamená, „že všetky jej pojmy, jednotky a zložky sa chápu (na rozličných úrovniach) ako komplex a vo vzájomnej interakcii. Ambíciou interaktívnej štylistiky je opisovať a vysvetľovať štýlove a štylistické javy komplexne, procesuálne a interdisciplinárne. [...] poskytnúť na štúdium takú učebnicu, ktorá na pozadí rozličných, domácich aj zahraničných, zdrojov s dostatočným dôrazom poukazuje na vyše storočné bohatstvo ‚moderne‘ chápanej slovenskej štylistiky a na jej prepojenie s globálnymi štylistickými trendmi“ (Slančová – Spáčilová et al. 2022a, s. 11). Ako sa však naznačuje v predhovore, koncepcia interaktívnej štylistiky bola prítomná v prešovskom akademickom prostredí už oveľa skôr, ako sa publikovala jej prvá teória. Interaktívna štylistika svoje korene nachádza „v takmer sedemdesiatročnej histórii inšpiratívnej prešovskej akademickej slovakistickej (lingvistickej, literárnovednej aj literárnej), mediálnej, translatologickej a didaktickej pôdy, z ktorej všetci autori vzišli a kde napospol pôsobia, hlásiac sa zároveň ku kultúrnemu a jazykovému odkazu východného Slovenska“ (s. 11). Aj v tomto duchu je vysokoškolská učebnica *Úvod do štúdia interaktívnej štylistiky I, II* unikátnym dielom, ktoré bolo ocenené Prémiou Literárneho fondu za vedeckú a odbornú literatúru za rok 2022 v kategórii humanitné vedy.

D. Slančová je členkou viacerých vedeckých a redakčných rád, komisií a grémií a je dlhoročnou prispievateľkou (od r. 1999) za Slovenskú republiku do svetovej lingvistickej bibliografie *Linguistic Bibliography*, vychádzajúcej pod záštitou Svetového komitétu lingvistov a UNESCO. Vyzdvihnúť treba aj jej neoceniteľnú prácu na pozícii hlavnej redaktorky vedeckého internetového časopisu *Jazyk a kultúra*, časopisu *Lingvokulturologického* a prekladateľsko-tlmočnického centra excelentnosti pri Filozofickej fakulte Prešovskej univerzity v Prešove, ktorú starostlivo vykonávala posledné desaťročie (od r. 2014, 5/19 – 20, do r. 2023, 14/53 – 54), ako tiež ďalšie líderské i nelíderské pozície v jej akademickom živote. Svoju energiu a láska-

vý prístup venuje práci so študentmi, či už počas prednášok a seminárov, konzultácií alebo pri vedení záverečných prác. Ich osobný rast je vyjadrením jedného z mnohých pracovných úspechov jubilantky, za čo jej patrí obdiv a úprimné poďakovanie.

D. Slančová je výraznou osobnosťou v rámci aktívneho, tvorivého života na inštitúte, čo sa prejavuje pri organizovaní podujatí, ako napr. štylistické semináre *Aktuálne otázky prešovskej lingvistickej slovakistiky* (24. 6. 2019) či *Stretnutie so štýlom* (28. – 29. 6. 2022),⁶ ale rovnako aj pri obyčajných stretnutiach s kolegami, reflektujúc pritom dejiny svojho pracoviska. V roku 2014 v editorskom tandeme s M. Ološtiakom pripravila publikáciu *Šesťdesiat rokov akademickej jazykovednej slovakistiky v Prešove*, ktorá je prvou monografickou štúdiou svojho druhu, mapujúcou dejiny jazykovedného myslenia v slovenskej lingvistike.

V roku 2023 v Liptovskom Mikuláši vyšla ako faksimile, v nezmenenej podobe, učebnica *Slovenská štylistika* od L. Šenšela (pôvodné vydanie v r. 1921), súčasťou ktorej bola namiesto doslovu publikovaná diachronická štúdia D. Slančovej *Slovenská štylistika Ludovíta Šenšela v súradniciach času* (s. 99 – 110). O dôležitosti tejto učebnice, ktorá sa v slovenskej lingvistike všeobecne pokladá za prvú slovenskú štylistiku, jubilantka uvažuje na pozadí kritických názorov lingvistov na štylistickú koncepciu L. Šenšela, vyjadrujúc presvedčenie, že hodnotu tejto učebnice možno vnímať rešpektovaním jej dobového vedeckého kontextu, v ktorom vznikla, ako aj hľadaním jej prienikov napríklad aj s nateraz poslednou, interaktívnou štylistikou: „Čitateľ tak môže konfrontovať súčasnú štylistiku a jej prvú lastovičku autenticky, so všetkými plusmi a mínusmi aj so špecifickým dobovým pôvabom vtedajšej jazykovej normy. Jej pozorné čítanie ukáže, že miestami je táto učebnica, aj dôrazom na kultivovaný jazykový prejav, súcennejšia, než by sa mohlo na prvý pohľad zdať, a že je možné vracať sa k nej nielen ako k dobovému archívnemu dokumentu, ale aj ako k ukážke toho, že v štylistických myšlienkach, ktoré vznikali v kultúrnom prostredí Liptova pred viac ako sto rokmi a vtelili sa do účelového učebného textu, sa nachádzajú viaceré prieniky so súčasnými pohľadmi na štylistické javy a procesy“ (Slančová 2023, s. 108).

Uvedené slová jubilantky môžeme interpretovať aj širšie. Nepriamo naznačujú, že tajomstvo úspechu osobného a profesijného života spočíva v schopnosti človeka vedieť sa v správnej chvíli obzrieť späť, vnímať súvislosti, a tým budovať hodnotnú a zmysluplnú prítomnosť. Napríklad v takej podobe, v akej ju celé roky s nadšením a vľúdnosťou buduje profesorka D. Slančová.

⁶ Oba vedecké semináre sa konali na pôde Inštitútu slovakistiky a mediálnych štúdií Filozofickej fakulty Prešovskej univerzity v Prešove a pod záštitou Slovenskej jazykovednej spoločnosti pri Jazykovednom ústave Ludovíta Štúra Slovenskej akadémie vied – pobočky v Prešove. Príspevky z podujatia *Aktuálne otázky prešovskej lingvistickej slovakistiky* vyšli v osobitnej sekcii vedeckého časopisu *Jazyk a kultúra* (10/39 – 40, 2019), príspevkom z podujatia *Stretnutie so štýlom* bolo venované osobitné tematické číslo toho istého časopisu (13/51, 2022).

Vážaná pani profesorka, milá Danko, na záver by som rada v svojom mene aj v mene Tvojich bývalých a súčasných žiakov, priateľov, kolegov, absolventov prešovskej školy, ako aj jej pokračovateľov vyjadrila úprimné poďakovanie za Tvoj neoceniteľný prínos do našich životov. Prajeme Ti najmä pevné zdravie, aby si aj naďalej mohla rozvíjať svoj vedecký potenciál a inšpirovať tých, pre ktorých si sa stala nielen odbornou, ale aj ľudskou oporou.

Literatúra

- BODNÁROVÁ, M. (2023): Vedecká konferencia pri príležitosti životného jubilea profesorky Daniely Slančovej. In: *Slovenská reč*, 88/2, 141 – 148.
- FURDÍK, J. (2008): *Teória motivácie v lexikálnej zásobe*. Ed. M. Ološtiak. Košice: Vydavateľstvo LG.
- Jazyk a kultúra. Komunikácia v športe a o športe* (2018): 9/35, 1 – 259. Dostupné na: <https://www.ff.unipo.sk/jak/cislo35.html> (cit. 1. 12. 2023).
- Jazyk a kultúra. Aktuálne otázky prešovskej lingvistickej slovakistiky* (2019): 10/39 – 40, 57 – 142. Dostupné na: <https://www.ff.unipo.sk/jak/cislo39-40.html> (cit. 1. 12. 2023).
- Jazyk a kultúra. Stretnutie so štýlom* (2022): 13/51, 1 – 259. Dostupné na: <https://www.ff.unipo.sk/jak/cislo51.html> (cit. 1. 12. 2023).
- KESSELOVÁ, J. – IVANOVÁ, M. (2013): Jubileum Daniely Slančovej. In: *Jazykovedný časopis*, 64/2, 186 – 190.
- MOLNÁROVÁ, P. (2022): SLANČOVÁ, D., MERGEŠ, J., KLINGOVÁ, J., SOKOLOVÁ KÍČURA, J. 2021. Úvod do štúdia žurnalistických žánrov v tlačových médiách. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Filozofická fakulta. 464 s. ISBN 978-80-555-2892-2. In: *Lingua et vita*, 21/2022, XI/1, 89 – 90.
- OLOŠTIK, M. (2011): *Aspekty teórie lexikálnej motivácie*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove.
- OLOŠTIK, M. (2023): Súčasná slovenská jazykoveda (čo máme, čo nám chýba a čo ďalej?). In: *Slovenská reč*, 88/1, 90 – 112.
- RUSNÁK, J. (2017): Dvadsať rokov s prešovskou mediálkou: Poznámky k scenáru pripravovaného filmu. In: Regrutová, L. – Šoltésiová, S. (eds.): *20 rokov mediálnych štúdií v Prešove*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove. Dostupné na: <https://www.pulib.sk/web/pdf/web/viewer.html?file=/web/kniznica/elpub/dokument/Regrutova1/subor/9788055519258.pdf> (cit. 18. 12. 2023).
- SLANČOVÁ, D. (1999): *Reč autority a lásky. Reč učiteľky materskej školy – opis registra*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove.
- SLANČOVÁ, D. (2003): Východiská interaktívnej štylistiky (Od eklektizmu k integrácii). In: *Slovenská reč*, 68/4, 207 – 223.
- SLANČOVÁ, D. (ed.) (2008¹, 2015²): *Štúdie o detskej reči*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove. 2. vyd. online. Dostupné na: <https://www.pulib.sk/web/kniznica/elpub/dokument/Slancova3> (cit. 1. 12. 2023).
- SLANČOVÁ, D. (2011): Štýlema – mistríkovské (a iné) inšpirácie. In: *Slovenská reč*, 76/5 – 6, 300 – 310.
- SLANČOVÁ, D. (2014): Komunikácia v športe v prieniku lingvistík. In: Kesselová, J. – Imrichová, M. – Ološtiak, M. (eds.): *Registre jazyka a jazykovedy (I). Na počesť Daniely Slančovej*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 37 – 43.
- SLANČOVÁ, D. (2017a): Športová komunikácia v prieniku sociolingvistických perspektív. In: *Jazyk a kultúra*, 8/31 – 32, 153 – 160. Dostupné na: https://www.ff.unipo.sk/jak/31-32_2017/Daniela_Slancova_studia.pdf (cit. 1. 12. 2023).

- SLANČOVÁ, D. (2017b): Športová lingvistika a jazyk mediálneho športu. In: Peknušiaková, E. – Smoláková, V. (eds.): *Médiá a text 6. Zborník príspevkov: I. časť*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 79 – 86. Dostupné na: <https://www.pulib.sk/web/pdf/web/viewer.html?file=/web/kniznica/elpub/dokument/Peknušiaková2/subor/9788055518282.pdf> (cit. 1. 12. 2023).
- SLANČOVÁ, D. (2018a): *Editoriál*. In: *Jazyk a kultúra*, 9/35, 1. Dostupné na: https://www.ff.unipo.sk/jak/35_2018/Daniela_Slancova_editorial.pdf (cit. 1. 12. 2023).
- SLANČOVÁ, D. (ed.) (2018b): *Desať štúdií o detskej reči. Lexika – gramatika – pragmatika*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove.
- SLANČOVÁ, D. (2019a): Lingvistický výskum vývinu reči slovensky hovoriacich detí: stručný prehľad a bibliografia. In: *Jazyk a kultúra*, 10/39 – 40, 105 – 130. Dostupné na: https://www.ff.unipo.sk/jak/39-40_2019/Daniela_Slancova_studia.pdf (cit. 1. 12. 2023).
- SLANČOVÁ, D. (2019b): Socioštylistika ako súčasť interaktívnej štylistiky – návraty a perspektívy. In: *Jazykovedný časopis*, 70/3, 607 – 625.
- SLANČOVÁ, D. (2020a): Dievčatá/ženy a chlapi/chlapi v športovom dialógu. In: *Jazykovedné aktuality*, 57/1 – 2, 39 – 47.
- SLANČOVÁ, D. (2020b): Štylistika komentárov televíznych prenosov z krasokorčuľovania: slovensko-české porovnanie. In: Jílková, L. – Mrázková, K. – Özörenick, H. (eds.): *Jak je dôležité mti styl. Pocta Janě Hoffmannové*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 374 – 389.
- SLANČOVÁ, D. (2020c): Jazyková situácia súčasnej slovenčiny v románoch Dominika Dána. In: Pekařovičová, J. – Vojtech, M. (eds.): *Studia Academica Slovaca: prednášky 56. letnej školy slovenského jazyka a kultúry*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 217 – 233.
- SLANČOVÁ, D. (2020d): Socioštylistická analýza románu Dominika Dána „Noc temných klamstiev“ – náčrt metódy. In: *World Literature Studies*, 12/2, 85 – 96.
- SLANČOVÁ, D. (2020e): Socioštylistika v komplexe interaktívnej štylistiky. In: Kravčák, P. (ed.): *Komunikačné paradigmy v lingvistike a žurnalistike. Zborník z vedeckej konferencie konanej pri príležitosti životného jubilea prof. PhDr. Jozefa Mlacka*. Ružomberok: VERBUM – vydavateľstvo KU, 177 – 191.
- SLANČOVÁ, D. (2021a): Dialogická komunikácia v komentovaní televíznych prenosov z krasokorčuľovania. In: Kraviarová, M. – Peknušiaková, E. (eds.): *Médiá a text 7 (II. časť)*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 99 – 109. Dostupné na: <https://www.pulib.sk/web/pdf/web/viewer.html?file=/web/kniznica/elpub/dokument/Kraviarova1/subor/9788055528311.pdf> (cit. 1. 12. 2023).
- SLANČOVÁ, D. (2021b): Spoločenské problémy v románe Dominika Dána Hriech náš každodenný: prípadová štúdia. In: Jambor, J. – Souček, J. – Zázrivcová, M. (eds.): *Aktuelle gesellschaftliche Probleme im Kriminalroman der Gegenwart am Beispiel von deutsch-, französisch- und slowakischsprachigen Texten*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove, 264 – 276.
- SLANČOVÁ, D. (2021c): Étos zázračnej futbalovej lopty alebo... keď futbalová hviezda píše pre deti. In: Gal Drzewiecka, I. – Dziak, D. (eds.): *(Po)etika umeleckej tvorby pre deti a mládež: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie Éthos a poésis v umeleckej tvorbe pre deti a mládež, organizovanej pri príležitosti okrúhleho životného jubilea prof. PhDr. Zuzany Stanislavovej, CSc.* Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 66 – 76.
- SLANČOVÁ, D. (2022a): Jazyk mediálneho športu v komentovaní priamych prenosov z krasokorčuľovania. In: Kováčová, V. (ed.): *Aspekty literárnovedné a jazykovedné: Zborník Katedry slovenského jazyka a literatúry Filozofickej fakulty Katolíckej univerzity v Ružomberku*. Ružomberok: VERBUM – vydavateľstvo KU, 165 – 179.
- SLANČOVÁ, D. (2022b): Štylistika obrazu rodiny v románe Dominika Dána Na podpätkoch. In: Jambor, J. – Malinová, Z. – Souček, J. (eds.): *Rodina ako spoločenský problém v súčasnom švajčiarskom a slovenskom kriminálnom románe*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, 106 – 119.
- SLANČOVÁ, D. (2023): Slovenská štylistika Ľudovíta Šenšela v súradniciach času. In: Šenšel, L.: *Slovenská štylistika*. Liptovský Mikuláš: Spol. Martina Rázusa v Liptovskom Mikuláši, 99 – 110.

- SLANČOVÁ, D. – KOVALIK SLANČOVÁ, T. (2018a): Športová lingvistika – vymedzenie interdisciplinárneho výskumu. In: *Slavica Slovaca*, 53/3 – 4, 109 – 116.
- SLANČOVÁ, D. – KOVALIK SLANČOVÁ, T. (2018b): Lexéma *hrať* v trénerskom komunikačnom registri – k vymedzeniu registrovo motivovaného významu. In: *Jazykovedný časopis*, 69/3, 430 – 445.
- SLANČOVÁ, D. – KOVALIK SLANČOVÁ, T. (2018c): Lexéma *lopta* v trénerskom komunikačnom registri. In: *Jazyk a kultúra*, 9/35, 209 – 235. Dostupné na: https://www.ff.unipo.sk/jak/35_2018/Daniela_Slancova_Terezia_Kovalik_Slancova_studia.pdf (cit. 1. 12. 2023).
- SLANČOVÁ, D. – KOVALIK SLANČOVÁ, T. (2018d): Analysis of register in coaches' communication in Slovak – basic information. In: *Studia Philologica Universitatis Velikotarnovensis*. Veliko Tarnovo: St. Cyril and St. Methodius University of Veliko Tarnovo, 163 – 172.
- SLANČOVÁ, D. – KOVALIK SLANČOVÁ, T. (2019a): Somatická lexika v športovej komunikácii: lexéma *ruka* v trénerskom komunikačnom registri. In: Pekarovičová, J. – Vojtech, M. (eds.): *Studia Academica Slovaca: prednášky 55. letnej školy slovenského jazyka a kultúry*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 196 – 215.
- SLANČOVÁ, D. – KOVALIK SLANČOVÁ, T. (2019b): Personal and social deixis in coach communication register. In: *SKASE Journal of Theoretical Linguistics*, 16/3, 108 – 135. Dostupné na: https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwiThZfzn5uDaxUJtaQKHRBfAiEQFnoECBMQAQ&url=http%3A%2F%2Fwww.skase.sk%2FVolumes%2FJTL41%2Fpdf_doc%2F07.pdf&usg=AOvVaw2cbd-W49o-YAzUCoJJFniC&opi=89978449 (cit. 19. 12. 2023).
- SLANČOVÁ, D. – KOVALIK SLANČOVÁ, T. (2019c): *Slovná zásoba trénerského komunikačného registra – volejbal*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove.
- SLANČOVÁ, D. – MERGEŠ, J. – KLINGOVÁ, J. – KIČURA SOKOLOVÁ, J. (2021): *Úvod do štúdia žurnalistických žánrov v tlačových médiách*. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove.
- SLANČOVÁ, D. – OLOŠTIAK, M. (2014): Šesťdesiat rokov akademickej jazykovednej slovakistiky v Prešove. Prešov: Filozofická fakulta Prešovskej univerzity v Prešove.
- SLANČOVÁ, D. – SLANČOVÁ, T. (2012): Komunikačný register ako alternatíva funkčného štýlu (na pozadí komunikácie v športe). In: *Styl*, 11, 177 – 187.
- SLANČOVÁ, D. – SLANČOVÁ, T. (2014): *Reč pohybu, autority a súdržnosti. Pragmatická analýza trénerského komunikačného registra v komunikácii s hráčmi kolektívnych loptových hier staršieho školského veku*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove, Fakulta športu.
- SLANČOVÁ, D. – SPÁČILOVÁ, S. et al. (2022a): *Úvod do štúdia interaktívnej štylistiky I, II*. Prešov: Prešovská univerzita v Prešove.
- SLANČOVÁ, D. – SPÁČILOVÁ, S. (2022b): Štylistické výskumy v časopise Slovenská reč. In: *Slovenská reč*, 87/3, 283 – 306.
- SLANČOVÁ, D. – ZAJACOVÁ, S. (2007): Komunikačný register ako prostriedok verbálnej socializácie dieťaťa. In: Orgoňová, O. (ed.): *Jazyk a komunikácia v súvislostiach II*. Bratislava: Univerzita Komenského v Bratislave, 153 – 163.
- ŠENŠEL, L. (1921/2023): *Slovenská štylistika*. Liptovský Mikuláš: Spol. Martina Rázusa v Liptovskom Mikuláši.
- ŠIDÁK, P. (2013): *Úvod do studia genologie. Teorie literárního žánru a žánrová krajina*. Praha: Akropolis.